

Lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen

Slutrapport om prestationsersättningar 2011–2014

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2015-5-8
Publicerad www.socialstyrelsen.se, maj 2015

Förord

Regeringen har under perioden 2011 till 2014 satsat 400 miljoner kronor för att uppmuntra kommuner att utveckla lokala värdighetsgarantier för delar av äldreomsorgen. Socialstyrelsen har därför haft i uppdrag att administrera och besluta om prestationsersättningar till kommunerna för att utveckla, införa och följa upp lokala värdighetsgarantier, sprida information och vägleda om lokala värdighetsgarantier samt att på nationell nivå fortlöpande följa upp vad värdighetsgarantierna innebär för kvaliteten i vård och omsorg.

Denna rapport sammanfattar satsningens resultat på nationell nivå och är den sjätte i en serie uppföljningsrapporter om satsningen. Den har utarbetats av en projektgrupp vid Socialstyrelsen bestående av projektledare Susanna Dellans, Karin Bodell, Tiina Högländer, Elisabet Sjöström och Ann-Christine Stureson. Ansvariga enhetschefer för uppdraget har varit Mari Forslund, Elisabeth Wärnberg Gerdin och Stina Törnell Sandberg.

Taina Bäckström
Ställföreträdande generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Uppdraget	9
Värdighetsgarantier och värdegrundsarbete	9
Prestationsersättning	11
Prestationsersättningar 2011–2014	11
2014 års prestationsersättning	14
Information och stöd till kommuner	16
Särskild informationsinsats 2014	16
Resultat av informationssatsningen	17
Nationell uppföljning	19
Spridning av lokala värdighetsgarantier	19
De vanligaste garantierna	21
Kommunernas arbete	22
Utmaningar	25
Liknande initiativ i övrig socialtjänst	26
Prestationsersättningens betydelse	27
Kommunerna som inte deltagit	28
Slutsatser	30
Referenser	34
Bilaga 1: Förteckning över kommuner som ansökt om prestationsersättning 2011-2014 samt beviljade belopp	35
Bilaga 2: Förteckning över kommuner som har ansökt om prestationsersättning 2014 samt beviljade belopp	42
Bilaga 3: Kommuner som har infört lokala värdighetsgarantier, enligt Socialstyrelsens enkät 1 mars 2015	45
Bilaga 4: Obligatoriska frågor för kommunernas lokala uppföljning	47

Sammanfattning

Lokala värdighetsgarantier är ett frivilligt långsiktigt förändringsarbete med syfte att på ett konkret sätt förankra socialtjänstlagens värdegrund för äldreomsorgen i det dagliga arbetet med brukarna. Regeringens satsning på att stimulera kommuners arbete med lokala värdighetsgarantier har pågått under åren 2011 till 2014 och har fått ett brett genomslag. Totalt 268 av landets kommuner har ansökt om och beviljats statsbidrag för prestationer i olika faser av utvecklingsarbetet. Kommunerna har i nuläget kommit olika långt i sitt arbete. I mars 2015 hade 213 kommuner, utformat och infört lokala värdighetsgarantier inom en eller flera delar av äldreomsorgen. Andra kommuner håller fortfarande på att utforma garantier, medan en liten del har valt att inte arbeta med lokala värdighetsgarantier.

Socialstyrelsens uppdrag *Prestationsersättning till lokala värdighetsgarantier* har varit tredelat: prestationsersättning, information och stöd till kommuner samt nationell uppföljning. Dessa kan sammanfattas enligt följande:

Prestationsersättning

- Under åren 2011 till 2014 har totalt 254,2 mnkr betalats ut i prestationsersättning för lokala värdighetsgarantier. Sammanlagt 391 mnkr har varit tillgängliga för kommunerna att söka.
- Sammanlagt har 268 kommuner ansökt om prestationsersättning under någon fas av satsningen. Intresset för prestationsersättningarna var störst 2011 och har sedan dess avtagit.
- År 2014, satsningens sista år, kunde kommunerna ansöka om totalt 96 mnkr i prestationsbaserade statsbidrag för att utveckla lokala värdighetsgarantier. Socialstyrelsen godkände ansökningar och prestationer från 115 av de 122 kommuner som ansökte. Alla tillgängliga medel fördelades till dessa 115 kommuner enligt en fördelningsram som baserades på respektive kommuns befolkning äldre än 75 år.

Information och stöd till kommunerna

Socialstyrelsen har under satsningens gång bland annat

- publicerat två vägledningar för kommunerna om hur man kan utforma värdighetsgarantier
- löpande informerat och väglett kommuner vid kommunbesök, per telefon och annan korrespondens, om hur lokala värdighetsgarantier kan utformas och följas upp i samband med deras arbete med ansökningar om prestationsersättning
- publicerat informationsfilmer och artiklar om utvalda kommuners arbete med lokala värdighetsgarantier på *kunskapsguiden.se* samt på Socialstyrelsens webbplats
- anordnat webinarier för att presentera exempel på arbete med lokala värdighetsgarantier.

Nationell uppföljning

De allra flesta kommunerna i Sverige har ett pågående värdegrundsarbete inom äldreomsorgen. Närmare tre fjärdedelar, 213 kommuner, har infört lokala värdighetsgarantier som ett instrument för att omsätta den nationella värdegrunden i praktiken.

Kommunernas intresse för att ansöka om prestationsersättning har varierat stort. Nästan nio av tio kommuner ansökte 2011 och endast fyra av tio 2014. Den sjunkande efterfrågan på prestationsersättning ska inte tolkas som att kommunernas engagemang för värdegrundsfrågor sjunker, utan snarare som ett uttryck för att prestationsersättningarna inte har varit anpassade till kommunernas pågående arbete med att utforma och införa lokala värdighetsgarantier i linje med värdegrundsarbetet. De villkor och krav som regeringen har satt för att kommunerna ska kunna ta del av prestationsersättningar har i vissa fall gått emot Socialstyrelsens rekommendationer. Utformningen av prestationsersättningarna har förutsatt ett relativt högt utvecklingstempo medan Socialstyrelsens vägledningar hela tiden har understrukt att arbete med lokala värdighetsgarantier är en tidskrävande process eftersom det behöver förankras i många led.

Myndighetens uppföljning visar att kännedomen om värdighetsgarantier är låg bland brukarna och deras anhöriga. Denna faktor, tillsammans med bristande utbildning och organisation av personalgrupper och verksamhetsledare är sådant som riskerar att göra lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen verkningslösa.

Uppdraget

I samband med att en nationell värdegrund för äldreomsorgen infördes i socialtjänstlagen (2001:453), SoL fick Socialstyrelsen en rad uppdrag som syftade till att stödja kommunerna i arbetet med att införliva värdegrunden i det praktiska arbetet. *Prestationsersättning till lokala värdighetsgarantier* var ett av uppdragen. Det pågick under perioden 2011 till 2014 och bestod av följande tre delar:

- att administrera och besluta om prestationsersättningar till kommunerna för deras arbete med att utveckla, införa och följa upp lokala värdighetsgarantier
- att sprida information om lokala värdighetsgarantier samt om Socialstyrelsens vägledning
- att fortlöpande, på nationell nivå följa upp och utvärdera vad värdighetsgarantierna innebär för kvaliteten i vård och omsorg.

Satsningen har följts upp på nationell nivå under satsningens fyra år och denna rapport redovisar resultaten av Socialstyrelsens tre deluppdrag.

Det har inte varit möjligt att utvärdera vad värdighetsgarantier innebär för kvaliteten i vård och omsorg eftersom lokala värdighetsgarantier fortfarande är ett relativt nytt begrepp. De kommuner som har infört värdighetsgarantier har som längst haft dem i bruk sedan 2013 och de flesta kommunerna har påbörjat implementeringen av dem under 2014. Därför saknas fortfarande tillräckligt lång erfarenhet bland de berörda kommunerna för att en utvärdering av effekter ska vara relevant.

Värdighetsgarantier och värdegrundsarbete

Värdegrundsfrågor har länge varit centrala i kommunernas sociala arbete, men det var först 2011 som en lagfäst nationell värdegrund för äldreomsorgen infördes i 5 kap. 4 § SoL:

Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Målet för införandet av värdegrunden i socialtjänstlagen var att ange den inriktning och de förhållningssätt som ska gälla för äldreomsorgen. Syftet var att tydliggöra den människosyn, de värderingar och de förhållningssätt som ska gälla i den dagliga verksamheten för att kvaliteten ska utvecklas och tilliten till äldreomsorgen öka. Utgångspunkten för värdegrunden är att äldre, så långt det är möjligt, ska kunna leva utifrån sin identitet och personlighet. En värdegrund som ska befästa en sådan syn på värdighet ska enligt utredningen bygga på två begrepp, värdigt liv och välbefinnande. Till ett värdigt liv hör integritet såsom rätt till ett privatliv och kroppslig integritet, möjlighet

att upprätthålla självbestämmande, individanpassning och delaktighet i beslut och insatser, insatser av god kvalitet och ett gott bemötande av den äldre och dennes närstående. Till välbefinnande hör att den äldre känner trygghet och meningsfullhet.¹

Målgruppen för äldreomsorgens nationella värdegrund kan sägas vara personer 65 år och äldre. Med äldre personer enligt socialtjänstlagen avses vanligen en målgrupp från 65 år. Det är den gräns som normalt tillämpas i socialtjänstlagen när det gäller avgränsning av äldre i förhållande till andra grupper i lagstiftningen, är personer 65 år och äldre.

Värdegrunden gäller bland annat vid insatser som är beslutade enligt 4 kap. 1 och 2 § SoL². Lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen är ett instrument för att omsätta den nationella värdegrunden i praktiken och utgör ett frivilligt åtagande för kommunerna.

I samband med lagändringen tog Socialstyrelsen fram allmänna råd (SOSFS 2012:3) om värdegrunden i socialtjänstens omsorg om äldre [1] och ett väglednings- och studiematerial *Äldreomsorgens nationella värdegrund – ett vägledningsmaterial* [2], som publicerades i april 2012. Utöver uppdraget att stimulera lokala värdighetsgarantier har Socialstyrelsen haft en rad uppdrag för att stödja kommunernas utveckling av värdegrundsarbete inom äldreomsorgen. Dessa uppdrag handlade bland annat om att

- facilitera värdegrundsutbildningar på högskolenivå
- utlysa statsbidrag till kommunerna för att stimulera utbildning till värdegrundsledare och funktioner för ett mer sammanhållet ansvar för sociala frågor
- ta fram av en webbutbildning om äldreomsorgens värdegrund.

Socialstyrelsen har genom utbildningar och olika former av utbildningsmaterial gett verksamheterna i kommunerna verktyg för det fortsatta arbetet med värdegrundsfrågor. Resultaten av utbildningsuppdragen redovisas i rapporten *Utveckling av värdegrundsarbete inom äldreomsorgen*, där det framgår att de verktyg för utbildning som myndigheten tagit fram har fått ett stort genomslag i landets kommuner [3].

¹ Prop. 2009/10:116 Värdigt liv i äldreomsorgen, sid. 15

² Prop. 2009/10:116 Värdigt liv i äldreomsorgen, sid. 25

Prestationsersättning

Regeringen har gjort totalt 400 miljoner kronor tillgängliga för sin satsning att med statsbidrag i form av prestationsersättningar stimulera kommuner att arbeta med lokala värdighetsgarantier för äldreomsorgen under perioden 2011 till 2014. Av dessa har 391 miljoner kronor avsatts för prestationsersättning och 9 miljoner kronor har använts av Socialstyrelsen för informations- och uppföljningsarbete. Myndighetens tidigare lägesrapporter har beskrivit arbetet år för år. I den här rapporten ger Socialstyrelsen först en översiktlig sammanfattning av Socialstyrelsens och kommunernas arbete med prestationsersättning under hela perioden, följt av en mer detaljerad beskrivning av 2014 års prestationsersättning.

Prestationsersättningar 2011–2014

Under de fyra år som satsningen har pågått har sammanlagt 268 av landets 290 kommuner fått prestationsersättning vid minst ett av ansökningstillfällena.

Prestationer år för år

De prestationer som krävts för att kommunerna ska tilldelas ersättning har varierat genom åren. Principerna för fördelning och ansökningsdatum har också varierat. De tidigare lägesrapporterna om lokala värdighetsgarantier har ingående beskrivit de olika prestationerna och hur Socialstyrelsen har bedömt dessa. Här följer en kort sammanfattning för respektive år:

2011:1

Vid det första tillfället 2011 med ansökningsperiod 15 maj till 7 juni, kunde kommunerna få ett startbidrag med 100 000 kronor för det förberedande arbetet med att införa lokala värdighetsgarantier. Ingen särskild prestation krävdes för att få ta del av startbidraget. Det var 235 kommuner som ansökte och alla beviljades bidrag.

2011:2

Vid det andra tillfället 2011 var den efterfrågade prestationen att presentera en projektplan för kommunens arbete med att utforma och införa lokala värdighetsgarantier. Ansökningstiden gick ut den 15 oktober. Medel fördelades enligt en fördelningsram som beräknades utifrån hur många i respektive kommuns befolkning som var äldre än 75 år. Det var 236 kommuner som ansökte, tre kommuner fick avslag och 233 beviljades prestationsersättning.

2012

År 2012 var det endast en ansökningsomgång. För att beviljas ersättning måste kommunerna ha uppfyllt en av två prestationer: de skulle antingen ha tagit fram en projektplan för kommunens arbete med att utforma och införa lokala värdighetsgarantier, eller ha utformat minst tre värdighetsgarantier som kunde godkännas enligt Socialstyrelsens kriterier. Medlen utlystes i

början av maj och kommunerna kunde ansöka fram till den 3 september. Liksom för andra ansökningsomgången 2011 fördelades medlen enligt en fördelningsram som bestämts utifrån respektive kommuns befolkning äldre än 75 år. Det var 136 kommuner som ansökte, 19 fick avslag och 117 kommuner beviljades prestationsersättning.

2013

År 2013 var de tillgängliga prestationsmedlen uppdelade i två potter. Samtliga kommuner kunde söka medel ur båda pottorna. För att beviljas medel ur den större potten, 65 miljoner kronor, måste kommunerna ha inrättat minst tre lokala värdighetsgarantier, som kunde godkännas enligt Socialstyrelsens kriterier, samt ha upprättat en plan för kommunens egen uppföljning av värdighetsgarantierna. Det var 76 kommuner som ansökte om ersättning för denna prestation, 8 fick avslag och 68 kommuner beviljades medel. För att beviljas medel ur den mindre potten, 33 miljoner kronor, måste kommunerna ha utformat nya garantier som kunde godkännas enligt Socialstyrelsens kriterier. Det var 43 kommuner som ansökte om ersättning för denna prestation, 7 fick avslag och 36 kommuner beviljades medel.

Ansökningsperioden löpte mellan april och slutet av september 2013.

Sammanlagt 98 kommuner ansökte år 2013 ur en eller två potter och 88 kommuner beviljades prestationsersättning ur en eller två potter.

2014

Under satsningens sista ansökningsomgång, år 2014, beviljades ersättning till de kommuner som uppfyllde en av två prestationer. Den ena prestationen gällde enbart de kommuner som under föregående år hade beviljats ersättning för att ha tagit fram en plan för uppföljning. För att få prestationsersättning måste de presentera resultaten av sin lokala uppföljning. Den andra möjliga prestationen var att inrätta minst tre lokala värdighetsgarantier som kunde godkännas enligt Socialstyrelsens kriterier samt presentera en plan för kommunens lokala uppföljning av de lokala värdighetsgarantierna. Sammanlagt 122 kommuner ansökte, 7 fick avslag och 115 beviljades ersättning.

Fördelning

Totalt har 391 miljoner kronor gjorts tillgängliga för prestationsersättningar till kommunerna och 254,2 miljoner kronor har betalats ut vid sammanlagt fem utlysningstillfällen. Prestationsersättningarna har alla fyra åren fördelats enligt en fördelningsram med utgångspunkt i hur många av kommunernas invånare som var äldre än 75 år. Åren 2011 till 2013 fick de kommuner som ansökte om prestationsersättning och uppfyllde kraven en prestationsersättning som vid utlysningen hade bestämts för respektive kommun. De överblivna medlen, det vill säga medel som hade avsatts för kommuner som inte ansökte om prestationsersättning, gick tillbaka till statskassan.

År 2014 tillämpades en fördelningsmodell som innebar att de kommuner som beviljades prestationsersättning fick dela på hela den tillgängliggjorda summan 96 miljoner kronor. Därmed delades hela beloppet ut år 2014, trots att endast 115 av de 290 kommunerna beviljades medel.

Tabell 1 visar fördelning av medel under de fyra åren. *Bilaga 1* ger en fullständig förteckning över vilka kommuner som har ansökt, vilka som har beviljats prestationsersättning och vilka belopp som har utbetalats under åren 2011 till 2014.

Tabell 1: Utbetalade prestationsersättningar samt antal kommuner som har beviljats ersättning respektive år 2011–2014

Ansökningstillfälle, prestation och utlyst bidrag	Utlysta medel (mnkr)	Totalt utbetald belopp (mnkr)	Andel utbetald belopp (%)	Antal kommuner som beviljats bidrag
2011:1 Fast bidrag för förberedande arbete (100 000 kr)	29,0	23,5	81	235
2011:2 En prestation (enligt fördelningsram)	69,5	58,8	85	233
2012 En av två prestationer (enligt fördelningsram)	98,5	52,3	53	117
2013:1 Pott 1 – en prestation (enligt fördelningsram)	65,0	20,1	31	68
2013:2 Pott 2 – en prestation (enligt fördelningsram)	33,0	3,5	11	36
2014 En av två prestationer (enligt fördelningsram)	96,0	96,0	100	115
Totalt	391,0	254,2		268*

*Det totala antalet kommuner som någon gång under perioden 2011–2014 har beviljats prestationsersättning.

Genomslag

Kommunernas intresse för att arbeta med lokala värdighetsgarantier var stort när satsningen inleddes. Närmare 88 procent av kommunerna, 255 stycken, deltog någon gång under 2011. Efter det har intresset för prestationsersättningarna minskat. Orsakerna till detta diskuteras i avsnittet om Socialstyrelsens nationella uppföljning. Totalt har 268 kommuner deltagit i satsningen vid något av de fem ansökningstillfällena, medan 22 kommuner har stått helt utanför och 11 kommuner ansökte endast vid det allra första utlysningstillfället. Tabell 2 visar antalet kommuner som sökte respektive beviljades prestationsersättning vid de olika ansökningstillfällena.

Tabell 2: Kommunernas deltagande vid respektive ansökningstillfälle

Ansökningstillfälle	Inkomna ansökningar		Beviljade ansökningar	
	Antal ansökningar	Antal kommuner respektive år	Antal ansökningar	Antal kommuner respektive år
2011:1	235		235	
2011:2	236	255*	233	252
2012	136	136	117	117
2013:1	76		68	
2013:2	43	88*	36	78*
2014:1	65		61	
2014:2	57	122	54	115

*Åren 2011 och 2013 kunde kommunerna ansöka ur en eller bägge pottar. Därför är antalet ansökningar större än antalet kommuner som har sökt prestationsersättning.

2014 års prestationsersättning

I detta avsnitt redovisar vi Socialstyrelsens arbete med prestationsersättningarna för lokala värdighetsgarantier 2014, satsningens sista år, i särskild ordning eftersom det inte har redovisats i tidigare rapporter om den nationella uppföljningen.

Allmänna förutsättningar

Under 2014 kunde kommunerna för femte gången söka prestationsbaserat statsbidrag för arbete med lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen. Totalt fanns 96 miljoner kronor tillgängliga. Möjligheten att söka prestationsersättning utlystes den 17 februari 2014 och sista ansökningsdag var 20 september, respektive 1 december 2014, beroende på vilken prestation som hade uppfyllts. Det belopp som kommunerna kunde söka bestämdes av respektive kommuns antal invånare som var äldre än 75 år³.

Bedömningskriterier

För att beviljas prestationsersättning måste kommunen ha uppfyllt en av följande två prestationer:

1. ha inrättat minst tre lokala värdighetsgarantier som kunde godkännas enligt Socialstyrelsens kriterier samt presentera en plan för lokal uppföljning av garantierna
2. ha redovisat sin lokala uppföljning av arbetet med värdighetsgarantier (gällde enbart de 68 kommuner som beviljades prestationsersättning år 2013 för sina planer för lokal uppföljning).

Bedömning av prestation 1

De garantier som kommunerna har inrättat och presenterat i sina ansökningar bedömdes utifrån Socialstyrelsen vägledning *Hur lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen kan utformas* [4]. Garantierna ska vara avsedda för personer med beslut om insats enligt 4 kap. 1 och 2 § SoL. Socialstyrelsen har granskat garantierna utifrån följande kriterier:

- Garantierna ska ge något utöver vad den enskilde redan enligt lag eller annan föreskrift har rätt till, det vill säga garantin ska ge ett mervärde.
- En garanti ska vara konkret, den äldre och dennes anhöriga ska kunna avgöra om och när den uppfylls eller inte uppfylls.
- Garantierna ska vara formulerade som utfästelser, som till exempel ”vi garanterar”, ”vi lovar”, ”du har rätt till”.

En del kommuner presenterade fler än tre garantier och Socialstyrelsen beviljade ansökan förutsatt att myndigheten kunde godkänna minst tre av de redovisade garantierna, även om inte alla kunde godkännas. En ansökan med bara en eller två godkända garantier beviljades inte. För att Socialstyrelsen skulle godkänna uppföljningsplanen måste det framgå av planen att kommu-

³ Lagstiftningen som rör värdighet i äldreomsorgen avser insatser för personer 65 år äldre men regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela medel utifrån kommunernas andel befolkning som är äldre än 75 år, se regeringsbeslut S2011/1232/FST(delvis) den 3 mars 2011, bilaga I.

nens planerade uppföljning kommer att kunna besvara de nio frågor som presenterats i ansökningshandlingarna. Sista ansökningsdag var den 20 september 2014. Myndigheten tillämpade en generös bedömningspolicy genom att erbjuda kommunerna möjligheten att komplettera och förtydliga sina ansökningar.

Bedömning av prestation 2

De redovisningar som skickades in av kommunerna bedömdes efter hur väl de kunnat besvara eller försökt besvara de nio frågor som ställts som krav i ansökningshandlingarna. En ansökan där kommunen besvarat eller försökt besvara alla nio frågor beviljades således prestationsersättning. Sista ansökningsdag var den 1 december 2014.

Resultat av 2014 års prestationsersättning

Totalt ansökte 122 kommuner. Av dessa beviljades 115 kommuner prestationsersättning medan 7 fick avslag.

Tabell 3: 2014 års ansökningar om prestationsersättning för lokala värdighetsgarantier

Antal ansökningar redovisade efter respektive prestation

Prestation	Antal ansökningar	Antal avslag	Antal beviljade ansökningar
Prestation 1	65	4	61
Prestation 2	57	3	54
Totalt antal ansökningar	122	7	115

Uppdraget för 2014 skiljde sig från tidigare år såtillvida att Socialstyrelsen betalade ut alla tillgängliga medel, det vill säga 96 miljoner kronor till de 115 kommuner vars ansökningar godkändes. Medlen fördelades enligt en fördelningsram som fastställdes utifrån kommunernas antal invånare som var äldre än 75 år. *Bilaga 2* ger en fullständig förteckning över vilka kommuner som har ansökt, vilka som har beviljats prestationsersättning och vilka belopp som utbetalats.

Information och stöd till kommuner

Socialstyrelsen har under perioden 2011–2014 haft i uppdrag att informera och stödja kommunerna i deras arbete med lokala värdighetsgarantier. De tidigare lägesrapporterna beskriver vilka informationsinsatser som genomförts under åren 2011, 2012 respektive 2013. Detta avsnitt redovisar informationsinsatserna under 2014.

Särskild informationsinsats 2014

År 2014 har regeringen avsatt 4 miljoner kronor till Socialstyrelsen för att genomföra en särskild informationsinsats om lokala värdighetsgarantier. Informationssatsningen har haft två syften, dels att öka kunskapen om och intresset för lokala värdighetsgarantier hos kommunerna och dels att få fler kommuner att uppfylla prestationskraven och ansöka om ersättning. Eftersom 2014 var satsningens sista år, har Socialstyrelsen även fokuserat på att informera om hur kommunerna kan arbeta vidare med värdegrundsarbete och värdighetsgarantierna utan statsbidrag. Här följer en beskrivning av de aktiviteter för information och kunskapsspridning som myndigheten har genomfört.

Information i samband med ansökan

I syfte att få fler kommuner att delta i satsningen och ansöka om prestationsersättning har Socialstyrelsen skickat ut riktad information via e-post till kommunerna. Informationen har varit anpassad till var i processen kommunerna har antagits vara utifrån deras deltagande i tidigare ansökningsomgångar. Tre olika meddelanden gick ut: ett till kommuner som kunde söka ersättning för prestationen att redovisa sin lokala uppföljning av arbetet med lokala värdighetsgarantier, ett till kommuner som antogs kunna vara redo för att söka ersättning för prestationen att ha infört tre garantier och ha tagit fram en plan för lokal uppföljning och ett tredje till de kommuner som aldrig ansökt om prestationsersättning för arbete med lokala värdighetsgarantier.

Artiklar

På *kunskapsguiden.se* har Socialstyrelsen publicerat artiklar om hur de fyra kommunerna Borgholm, Laholm, Norrköping och Västerås har arbetat med lokala värdighetsgarantier. Dessa fyra kommuner har deltagit i satsningen från början och kommit relativt långt i arbetet. Alla har infört garantier och även genomfört lokal uppföljning av dessa. Syftet med artiklarna var att inspirera de kommuner som inte kommit lika långt, eller som ännu inte har påbörjat ett arbete. I artiklarna intervjuas respektive kommuns projektledare om de olika utgångspunkterna för arbetet, vilka grupper man har involverat i utvecklingsarbetet och vilka de viktigaste lärdomarna har varit. [5]

Filmer

Under 2014 har Socialstyrelsen producerat tre informationsfilmer om kommunernas arbete med värdighetsgarantier. Filmerna bygger på intervjuer med projektledare inom kommunernas äldreomsorgsförvaltningar, representanter för personalgrupper samt enskilda brukare och brukares anhöriga.

Den första filmen behandlar processen med att ta fram och förankra garantier i kommunen. Den andra beskriver resultaten, vilken sorts garantier som tagits fram, och i den tredje diskuterar de olika representanterna för kommuner och personalgrupper det fortsatta arbetet och värdighetsgarantiernas fortlevnad. Filmerna är publicerade på kunskapsguiden.se/aldre [6] samt på Socialstyrelsens webbplats.

Webbinarier

För att inspirera till fortsatt arbete, förankra erfarenheter som gjorts av de kommuner som kommit långt i processen och ge exempel på hur man kan arbeta, arrangerade Socialstyrelsen i november 2014 fyra enskilda webinarier om lokala värdighetsgarantier. Under webinarierna träffades representanter för olika kommuner i ett virtuellt mötesrum för att nätverka och dela med sig av sina erfarenheter i ämnet. Några utvalda kommuner gjorde en tillbakablick på arbetsprocessen och en sammanfattade erfarenheter och insikter. Framgångsrika regionala exempel presenterades också. Via en chatt kunde deltagarna ställa frågor och interagera med varandra. Webinarierna leddes av en moderator från Socialstyrelsen. Totalt deltog 68 personer från 15 kommuner som är yrkesverksamma inom äldreomsorgen och har arbetat strategiskt med värdighetsgarantier i sina kommuner.

Resultat av informationssatsningen

Ett av informationssatsningens syften var att öka kommunernas deltagande, att få fler kommuner att uppfylla prestationskraven och ansöka om ersättning och på så vis få fler kommuner med i satsningen, kommuner som inte deltagit under tidigare år. Antalet kommuner som ansökte om prestationsersättning 2014 (122 sökande kommuner, varav 115 beviljades) ökade med nästan 40 procent jämfört med 2013 (88 sökande, varav 78 beviljades).

En analys av 2014 års ansökningar visar vidare att 24 kommuner som tidigare endast ansökt om prestationsersättning år 2011, ansökte igen 2014. Det innebär att dessa 24 kommuner under 2014 kommit ”hela vägen” i sitt arbete med lokala värdighetsgarantier, det vill säga, de har infört minst tre värdighetsgarantier och har upprättat en plan för lokal uppföljning av garantierna. Det är oklart vad som inspirerade de 24 kommunerna att återuppta sitt arbete med lokala värdighetsgarantier 2014. Eventuellt har informationssatsningen bidragit till att inspirera och påminna dem om möjligheten att ansöka om prestationsersättning. En annan möjlig förklaring är att de har haft ett pågående arbete under satsningens gång utan att ansöka om prestationsersättning för detta.

Informationssatsningens andra syfte, att öka kunskapen om värdighetsgarantier och kännedomen om de stöd i form av skriftlig vägledning som

Socialstyrelsen tidigare publicerat, är uppfyllt. De informationsartiklar och filmer som producerats 2014 kommer att vara aktuella även när satsningen med prestationsersättning är avslutad. De finns tillgängliga på Socialstyrelsens webbplats och på *kunskapsguiden.se*.

Nationell uppföljning

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att löpande följa upp prestationsättning till lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen under de fyra år som regeringens satsning har pågått. I detta avsnitt redovisar vi resultaten av den nationella uppföljningen.

Den nationella uppföljningen grundar sig på såväl kvantitativa som kvalitativa källor:

Enkät våren 2015

För att kartlägga hur långt kommunerna har kommit i sitt arbete med lokala värdighetsgarantier gick Socialstyrelsen ut med en enkät till landets samtliga kommuner i januari 2015. Svarsfrekvensen blev relativt hög. Efter ett omfattande arbete med påminnelser både per mejl och per telefon svarade 266 kommuner, eller 92 procent. Bland de 24 kommuner som inte besvarade enkäten är det 11 som aldrig ansökt om prestationsättning eller som bara deltagit under satsningens första år. Enkäten innehöll som mest sju frågor med förvalda svar och gav även utrymme att lämna öppna svar.

Kommunernas lokala uppföljningar 2014

Under 2014 års ansökningsomgång presenterade 54 kommuner resultaten från sina lokala uppföljningar av arbetet med lokala värdighetsgarantier. Dessa 54 rapporter har studerats noga med särskilt fokus på brukarnas och personalgruppernas erfarenheter av införandet av värdighetsgarantier.

Ansökningshandlingar för åren 2011–2014

Kommunernas ansökningshandlingar för att ta del av prestationsättningarna under åren 2011–2014 har studerats. Framförallt finns där information om vilka olika garantier kommunerna har utformat och infört och vilka olika intressenter som har varit involverade i utvecklingsarbetet med de lokala värdighetsgarantierna.

Intervjuer med projektledare

Socialstyrelsen har återkommande under 2012, 2013 och 2014 genomfört telefonintervjuer med projektledare i tre kommuner för att få en sammanfattande bild av erfarenheterna av arbetet med lokala värdighetsgarantier och följa tre kommuners utveckling under satsningens gång.

Spridning av lokala värdighetsgarantier

Socialstyrelsens enkätundersökning i mars 2015 visade att det är minst 213 kommuner, närmare 75 procent av alla kommuner, som har infört lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen. Merparten av dessa, 139 kommuner införde sina garantier under åren 2013 eller 2014. *Bilaga 3* ger en fullständig förteckning över vilka kommuner som hade infört lokala värdighetsgarantier den 1 mars 2015.

Av de 213 kommuner som i enkäten uppgett att de har infört värdighetsgarantier svarar 28, 13 procent, att de har pågående projekt för att utforma nya garantier, utöver de som redan införts.

Verksamheter inom äldreomsorgen som berörts

Målgruppen för äldreomsorgens nationella värdegrund är personer som är 65 år och äldre. Värdegrunden gäller bland annat vid genomförande av insatser som är beslutade enligt 4 kap. 1 och 2 § SoL⁴. Det är dock upp till varje kommun att välja för vilket eller vilka av äldreomsorgens verksamhetsområden som värdighetsgarantierna ska gälla. De allra flesta kommuner som har infört värdighetsgarantier har gjort det inom både särskilda boenden, 97 procent, och hemtjänst, 93 procent. Det tredje vanligaste området är dagverksamhet för äldre, där 50 procent av kommunerna har infört värdighetsgarantier.

Tabell 4: Äldreomsorgsverksamheter med värdighetsgarantier

Verksamhetsområde	Andel kommuner med införda värdighetsgarantier (i procent)
Särskilda boenden	97
Hemtjänst	93
Dagverksamhet	50
Annan verksamhet*	33

*Exempel på andra verksamheter med värdighetsgarantier är hemsjukvård, biståndsbedömning, kortidsboenden och trygghetslarm.

Kompensation om en garanti inte uppfylls

Av de 213 kommuner som har infört lokala värdighetsgarantier är det bara 24 stycken, eller 11 procent, som lämnar någon sorts kompensation till brukare som upplever att en utfäst garanti inte uppfylls. Formerna för kompensation är övervägande immateriella. Ett fåtal kommuner utlovar ekonomisk kompensation i form av avdrag på avgifter (exempelvis avdrag på hemtjänstavgiften vid uteblivet besök), eller en ersättningstjänst när sådan är möjlig. Flera kommuner utlovar återkoppling till brukaren i händelse av klagomål och har upprättat lättillgängliga och enkla rutiner för klagomål och klagomålshantering. Några lovar ett personligt samtal med ansvarig chef eller liknande. Andra kommuner lovar en ursäkt och rättelse av det som blivit fel.

När kommunerna år 2011 fick frågan om de planerar att kompensera en brukare som upplever att en lokal värdighetsgaranti inte uppfylls, svarade ungefär hälften att de planerade för det [7]. Inställningen till kompensation har förändrats under satsningens gång. Flera kommuner förklarar detta med att det, i samtal med brukare och deras anhöriga, har kommit fram att brukarna själva hellre vill ha återkoppling från dem som ansvarar för verksamheterna i syfte att komma tillrätta med problem på ett övergripande organisatoriskt plan och för att förebygga att misstag upprepas.

⁴ Prop. 2009/10:116 Värdigt liv i äldreomsorgen, sid. 25

De vanligaste garantierna

Vad är det då kommunerna garanterar sina brukare av äldreomsorg i syfte att värna deras värdighet? De garantier som Socialstyrelsen i de olika ansökningsomgångarna har granskat berör många olika områden. Propositionen *Värdigt liv i äldreomsorgen* (prop. 2009/10:116) definierar nyckelbegrepp för värdighet, som även lyfts fram i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2012:3) [1]

- insatser av god kvalitet
- privatliv och integritet
- självbestämmande delaktighet och individanpassning
- trygghet
- meningsfull tillvaro

Dessa nyckelbegrepp är tänkta att vara utgångspunkten för kommuner när de utformar sina lokala värdighetsgarantier. Värdighetsgarantierna är tänkta att vara just lokala och kommunerna har haft möjlighet att sätta lokal prägel dem. Ändå är det några garantier som är mer vanliga än andra. Den allra vanligaste garantin är att ”äldre som har hemtjänst eller bor i särskilt boende ska få en kontaktperson utsedd”. Enkätundersökningen i mars 2015 visade att 84 procent av de kommuner som infört lokala värdighetsgarantier har en sådan garanti. Tätt därefter kommer garantin om att ”äldre som får hemtjänst eller bor på ett särskilt boende ska få en genomförandeplan upprättad”. Hela 81 procent lovar detta. Den tredje vanligaste garantin utlovas av 60 procent av kommunerna och handlar om att ”personalen alltid ska bära namnbricka eller på annat sätt tydligt identifiera sig”.

Tabell 5: De vanligaste garantierna värdighetsgarantier

Garanti	Andel kommuner med införda värdighetsgarantier (i procent)
Kontaktperson	84
Genomförandeplan	81
Namnbricka	60

Andra vanliga garantier är att brukare kan ”byta en hjälpinsats mot en annan”, att ”hemtjänstpersonalen alltid meddelar om de är försenade”, att ”boende på ett särskilt boende ska ha möjlighet att välja mellan två maträtter till lunch och middag”, att en brukare ”ska ha möjlighet att själv bestämma tider för uppstigning på morgonen eller sänggående på kvällen”.

Somliga garantier kan vid en första anblick tyckas enkla eller kanske självklara, men formuleringarna kopplar ofta till värdegrundens nyckelbegrepp som beskrivits ovan. Det är dock en komplex uppgift att formulera värdighetsgarantier och det är inte givet att en garanti medverkar till att uppfylla värdegrundens intentioner för alla brukare av en viss tjänst. Ett exempel på detta är Exby kommuns garanti: ”Vi lovar att hemtjänstens personal alltid ringer på dörren eller knackar och talar om vem de är och vad de har för ärende när de kommer hem till dig som brukare”. Motiveringen till en sådan garanti är att personalen, genom att alltid knacka innan de träder in i en brukares hem, respekterar den enskildes integritet och privatliv och

markerar att ”nu är jag i ditt hem, här är det du som bestämmer”. De nyckelbegrepp som refereras till i exemplet är därmed *integritet* och *självbestämmande*. Ett löfte om att personalen alltid knackar är en enkel och självklar handling för de flesta, men har olika innebörd för olika brukare. Det finns till exempel många brukare som inte är kapabla att faktiskt ge sitt godkännande till att hemtjänstpersonalen träder in i deras hem. I deras fall tjänar garantin om att knacka kanske mest som en påminnelse för personalen om att visa respekt.

Tre värdighetsgarantier har varit minimikravet i de olika ansökningsomgångarna för prestationsersättning, men de flesta kommunerna har långt fler än tre. En vanlig utformning är att deklarerar en övergripande rubrik som till exempel *bemötande* eller *självbestämmande* och sedan under dessa rubriker utveckla flera utfästelser som i detalj beskriver vad brukarna garanteras för att äldreomsorgen ska leva upp till det som utlovas.

I maj 2013 publicerade Socialstyrelsen en vägledning som inspiration för kommuner som utformar värdighetsgarantier [4]. Vägledningen tar sin utgångspunkt i ansökningar om prestationsersättningar 2012 och lyfter flera exempel på föreslagna garantier, både sådana som godkänts och beviljats prestationsersättning och garantier som fått avslag. Vägledningen förklarar också utförligt hur Socialstyrelsen har bedömt garantierna.

Kommunernas arbete

Utveckling och genomförande

För att utveckla värdighetsgarantier har de flesta kommunerna genomfört omfattande projektarbeten på egen hand eller i samarbete med externa konsulter eller med FoU-enheter. Det är vanligast att kommunerna har arbetat på egen hand men det finns också exempel på långtgående samarbete mellan närliggande kommuner.

Politiker

Socialstyrelsens tidigare lägesrapporter har uppmärksammat att arbetet med lokala värdighetsgarantier oftast har haft sin upprinnelse ur ett politiskt initiativ, en politisk vilja att försöka omsätta den värdegrund som står inskriven i SoL. På så vis kan de lokala värdighetsgarantierna antas ha fungerat som en politisk drivkraft att få till stånd praktiskt arbete med koppling till äldreomsorgens värdegrund. Tack vare den politiska viljan och de politiska beslut som har krävts för att ansöka om prestationsersättning har värdegrundsarbetet för äldreomsorgen lyfts fram och utvecklats.

Brukare

Pensionärsråd, pensionärsorganisationer och anhängarföreningar har varit viktiga aktörer i utvecklingsarbetet. Dessa har engagerats i arbets- eller fokusgrupper för att hjälpa kommunernas projektgrupper att identifiera behov och önskemål hos målgruppen.

Personal och verksamheter

Personalgrupper och verksamhetschefer har varit viktiga aktörer i kommunernas utformning av de lokala värdighetsgarantierna. De har deltagit i

arbets- och fokusgrupper där de har bidragit med egna förslag till garantier eller vidareutvecklat förslag från politiken. Kommunerna har använt olika arbetsformer utifrån de resurser som har funnits tillgängliga. Vissa kommuner har avsatt särskild tid för utvalda arbetsgrupper, några har kopplat arbetet med värdighetsgarantier till utbildningar om äldreomsorgens värdegrund. Andra kommuner har inte haft lika mycket särskilda resurser för projektarbete och där har personalgrupperna fått diskutera värdegrunds- och värdighetsgarantifrågor på arbetsplatsträffar och liknande personalmöten som ändå skulle ha ägt rum, oavsett värdegrundsarbetet.

Det är personalgrupperna och verksamhetscheferna som har varit nyckelaktörer för att omsätta garantierna i praktiken, i det dagliga arbetet med omsorg om äldre.

Resultat av kommunernas lokala uppföljningar

Lokal uppföljning introducerades 2013 och 2014 som en önskad prestation av kommunerna för att de skulle beviljas ersättning (se avsnittet om prestationsersättningar tidigare). I 2013 års ansökningsomgång presenterade 68 kommuner en plan för sin lokala uppföljning och 2014 beviljades 54 av dessa prestationsersättningar för sina rapporter om resultaten av de lokala uppföljningarna. Kravet för att en lokal uppföljning skulle godkännas var att den kunde besvara nio frågor, se *bilaga 4*. Kommunerna har använt sig av såväl kvalitativa metoder (individuella intervjuer, fokusgruppsintervjuer) som kvantitativa (främst enkäter) för sina uppföljningar.

De lokala uppföljningarna är främst avsedda att användas som utvecklingsredskap för kommunerna själva, men de har även gett Socialstyrelsen en värdefull inblick i 54 kommuners erfarenheter i fråga om det mesta som gäller värdighetsgarantier. Allt från informationssatsningar och rapporter om hur garantierna har uppfattats av brukare och personalgrupper, till hur värdighetsgarantierna har införlivats i kommunens kvalitetsledningssystem.

Urvalet av lokala uppföljningar kan inte ses som representativt för riket eftersom det enbart berättar om de kommuner som kommit längst i sina processer. I nästa avsnitt följer en övergripande sammanfattning.

Informationssatsningar

Kommunerna har haft olika vägar att kommunicera sina löften och garantier till medborgarna. Lokalpress och lokalradio har använts i flera fall. Många kommuner har delat ut riktade informationsbroschyrer till brukare i samband med inflyttningen till ett särskilt boende eller uppstarten av en ny insats inom äldreomsorgen. Andra kommuner har även arbetat mer generellt med medborgarinformation till alla medborgare i kommunen, till exempel via kommunernas webbplatser, för att skapa en allmän kännedom om vad kommunen garanterar.

Information till brukare och medborgare i allmänhet har inneburit en utmaning. Kommunernas lokala uppföljningar, som bygger på intervjuer och enkäter till brukare och deras anhöriga, visar att kännedomen om de lokala värdighetsgarantierna är låg. Det har också varit svårt att på ett lättillgängligt sätt förklara vad garantierna innebär.

För kommuner som redan innan satsningen med lokala värdighetsgarantier hade tagit fram service- eller kvalitetsdeklarationer har det inte varit helt självklart att tala om värdighetsgarantierna som just värdighetsgarantier. Flera av dem har istället haft kvar benämningen kvalitets- eller servicedeklaration även sedan de har utvecklat deklARATIONERNA för att de ska uppfylla idéerna om värdegrunden bättre. Detta har av naturliga skäl gjort det svårare för medborgarna att förstå begreppen.

Brukare och anhöriga

Den tydligaste övergripande trenden bland de kommuner som har genomfört en lokal uppföljning är att värdighetsgarantier som begrepp inte är väl känt bland brukarna och deras anhöriga. På allmänna frågor om de känner till värdighetsgarantierna svarar brukare och deras anhöriga i majoriteten av fallen att de inte känner till dem. Om kommunerna har frågat brukare och deras anhöriga om uppfyllelsen av en specifik garanti, exempelvis ”har du blivit erbjuden en kontaktman”, är däremot graden av kännedom större och brukaren eller den anhörige har ofta en tydlig åsikt och uppfattning om hur det är och hur det borde vara.

Många kommuner beskriver svårigheter med att involvera brukare i de lokala uppföljningarna, detta gäller särskilt de brukare som har en demenssjukdom.

Flera kommuner har även involverat pensionärsorganisationer i uppföljningen. Ofta är dessa mer insatta i frågorna än brukarna eftersom de också har varit med och arbetat fram förslag till värdighetsgarantier. En övergripande synpunkt från de organiserade pensionärerna är att värdighetsgarantier är något bra och viktigt, samtidigt som vissa garantier upplevs som något som borde vara självklarheter inom vården och omsorgen om äldre. Inte desto mindre är det bra, menar många pensionärsorganisationer, att även det självklara finns nedtecknat, så att brukare och deras anhöriga aldrig ska behöva tveka om vad som gäller.

Personalgrupper och enhetschefer

I kommunernas uppföljningsrapporter framträder en ganska brokig, men företrädesvis positiv, bild av hur personalgrupper och enhetschefer uppfattar värdighetsgarantierna. Personalgrupperna har överlag god kännedom om värdighetsgarantierna. De flesta har upplevt arbetet med värdegrundsfrågor i allmänhet och med värdighetsgarantier i synnerhet som något positivt. De har uppskattat att få tala om etiska dilemman och reflektera över frågor om värdighet som tidigare aldrig riktigt hunnits med.

Några kommuner beskriver i sina uppföljningar att arbetet med värdegrundsfrågor och värdighetsgarantier har gett personalen en ny stolthet i arbetet. Värdighetsgarantierna har inte bara bidragit till en vidare syn på bemötande och förhållningssätt till brukarna, de har även bidragit till ett annat bemötande och förhållningssätt kolleger emellan. Värdighetsgarantiarbetet har gjort att det är lättare att påtala brister och diskutera arbetssätt med sina kolleger. Ett ord som ofta återkommer i de lokala uppföljningarna är ”meningsfullhet”. Arbetet med värdegrund och värdighetsgarantier har bidragit till att göra arbetet inom äldreomsorgen mer meningsfullt.

En negativ påverkan på arbetssituationen som lyfts fram i många lokala uppföljningar är att arbetet med värdighetsgarantier även till viss del har inneburit en ökad stress. Det finns sedan tidigare en medvetenhet bland personalgrupperna om värdighet och bemötande. Arbetet med lokala värdighetsgarantier och reflektioner kring värdegrunden har satt ord på värderingarna, vilket i sin tur har gjort många i personalgrupperna medvetna om brister i praktiska resurser och tid, brister som gör det svårare att leva upp till det som brukarna garanteras. Detta har för vissa förstärkt en känsla av stress och frustration och att inte räkna till.

Kvalitetsledning och klagomålshantering

Alla de kommuner som har genomfört lokala uppföljningar uppger att de har införlivat de lokala värdighetsgarantierna i kommunens ledningssystem för att säkerställa kvaliteten. De flesta planerar också för fortsatt regelbunden uppföljning av de värdighetsgarantier som har införts och tillbörligt utvecklingsarbete, beroende på vad uppföljningarna kommer att visa.

Klagomålshantering är ett centralt begrepp för de kommuner som har infört lokala värdighetsgarantier. Det ska vara enkelt att lämna synpunkter och anmäla brister i vården och omsorgen och varje brukare ska veta hur det går till. En del kommuner har till och med förenklade rutiner för klagomål som en av sina garantier.

Utmaningar

Att förankra och informera

Att förankra värdighetsgarantierna bland brukare, personalgrupper och enhetschefer är en av de största utmaningarna. Detta har lyfts fram i tidigare uppföljningsrapporter som ett återkommande tema i intervjuerna med kommunernas projektledare. Många kommuner har tagit sig genom ett omfattande arbete för att engagera personalgrupperna i utformandet av garantier. Att införa garantierna innebär ett genomgripande informations- och utbildningsarbete. Arbetet behöver planeras och förankras i många led. Äldreomsorgen sysselsätter många personer samtidigt som personalomsättningen på många platser är hög. Det tillkommer nya personer och nyanställda och vikarier behöver ha samma information som den ordinarie personalen. Omvårdnadspersonalen och enhetscheferna är de som ”äger frågan”, det är de som ser hur garantierna fungerar i praktiken och kommer att ha en central roll för uppföljning och vidareutveckling av garantierna. Därför behöver arbete med att utveckla och införa lokala värdighetsgarantier få ta tid, vilket Socialstyrelsen från satsningens början har understrukit att det måste få göra.

Kommunernas lokala uppföljningar under 2014 har även pekat på att garantierna inte är kända bland brukarna och deras anhöriga. Det kommer därför att behövas ytterligare informationsinsatser för brukare och deras anhöriga om att det finns lokala värdighetsgarantier i kommunen och vad brukarna kan förvänta sig av dessa. Brukarna är många till antalet och tillströmningen av nya brukare är konstant. En betydande del av dem behöver dessutom hjälp av sina anhöriga för att ta till sig och använda information om de lokala värdighetsgarantierna.

Att ha flera utförare av äldreomsorg i kommunen

Tidigare uppföljningsrapporter har pekat på utmaningen för kommunerna att införa lokala värdighetsgarantier när det finns många olika utförare av äldreomsorg (kommunala och enskilda) i kommunerna. Kommuner med många utförare har sagt i intervjuer att det är svårt, inte bara att inrätta men även att följa upp garantier som ska kunna gälla för alla utförare. En svårighet som lyfts fram är att det är svårt att avtala med enskilda utförare om värdighetsgarantier och ställa krav på uppföljning.

Som myndigheten har rapporterat under satsningens tidigare skeden, menar några kommuner att det är svårt att kombinera lokala värdighetsgarantier med lagen (2008:962) om valfrihet, LOV eftersom de upplever att de båda koncepten står i motsats till varandra. Lokala värdighetsgarantier innebär enhetliga garantier för samtliga äldre medborgare som brukar äldreomsorg i kommunen, medan LOV har sin utgångspunkt i individens val och ett brett utbud av olika former av omsorg. LOV innebär också en mer övergripande nivå för de avtal som tecknas mellan den beställande kommunen och den utförande entreprenören. Flera av de intervjuade kommunerna upplever att den typ av avtal som föreskrivs av LOV gör det svårare för kommunen att ha inflytande på en nivå som reglerar den typen av insatser som en lokal värdighetsgaranti kan handla om.

En genomgång av vilka kommuner som i början av 2015 hade gått vidare i processen och sökt prestationsersättning, visar att det är kommunerna med flera enskilda utförare som har stått tillbaka i utformandet av värdighetsgarantier och uppföljning av dessa.

Problematiken bekräftas av några av frisvaren i enkäten från 2015. Storstäderna och deras kranskommuner anlitar till exempel ofta enskilda utförare av hemtjänst som är verksamma i flera kommuner samtidigt. Därtill finns det särskilda boenden som har flera kommuner som upptagningsområde. För dessa kommuner har utformningen av prestationsersättningarna varit ett hinder. De berörda kommunerna frågar sig i de här fallen vilken kommuns värdighetsgarantier det är som gäller när kommungränser överskrids och olika kommuner har fastställt olika garantier.

Ett sätt att möta denna utmaning skulle kunna vara att ha särskilda garantier för respektive verksamhet istället för respektive kommun. Ett annat sätt är att samarbeta över kommungränserna för att skapa liknande garantier för kommunerna i en region.

Liknande initiativ i övrig socialtjänst

Arbetet med lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen har i vissa kommuner spridit sig vidare till andra verksamhetsområden inom socialtjänsten. Satsningen med prestationsersättning till värdighetsgarantier är ny och har haft fokus på äldreomsorgen. Dock har många kommuner redan tidigare upprättat service- eller kvalitetsdeklarationer, eller serviceförklaringar för alla socialtjänstens verksamheter, även för individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och anhörigstöd. I vissa fall omfattar service- eller kvalitetsgarantierna alla delar av den kommunala

servicen, såsom barnomsorg och utbildning, kultur och fritid, miljö och natur, trafik med mera.

För många av de kommuner som tidigare har haft deklARATIONER eller förklaringar om service eller kvalitet har arbetet med värdighetsgarantier bidragit till att utveckla de befintliga deklARATIONERNA även för andra verksamhetsområden än äldreomsorgen. Detta gäller framförallt stöd till personer med funktionsnedsättning som ges inom ramen för lagen 1993:387 om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Därmed finns det nu embryon till värdighetsgarantier för andra områden inom socialtjänsten än bara äldreomsorg.

En tidigare förekomst av deklARATIONER eller förklaringar om service och kvalitet i en kommun har i flera fall lett till att kommunerna håller fast vid det namn som man har använt tidigare, det vill säga de har utvecklat värdighetsgarantier enligt Socialstyrelsens vägledning och rekommendationer, men kallar dessa för servicedeklarationer eller kvalitetsförklaring för att underlätta förståelsen bland medborgarna.

Prestationsersättningens betydelse

Tidigare uppföljningar har visat att för många kommuner, särskilt de mindre, har prestationsersättningarna varit en förutsättning för att kunna arbeta med lokala värdighetsgarantier. Prestationsersättningarna har till exempel möjliggjort utbildningar, föreläsningar och litteraturinköp i en större omfattning än vad som annars hade varit möjligt, vilket har varit positivt.

En negativ effekt av prestationsersättningarna har varit det oregelbundna upplägget som har varit svårt att förutsäga. Vissa kommuner har på grund av detta i vissa fall behövt anpassa tidslinjen i sina projektplaner och i många fall därför avstått från vissa förankringsaktiviteter för att tidsmässigt hinna ta del av de utlysta statsbidragen.

För de allra minsta kommunerna har det inte lönat sig att ansöka. Prestationsersättningarnas storlek har beräknats efter kommunens antal i personer i befolkningen som är äldre än 75 år. För de minsta kommunerna har detta inneburit att arbetsinsatsen att söka prestationsersättning skulle ha kostat mer än vad de skulle ha kunnat beviljas i ersättning. För andra kommuner har de bidrag som de fått i början av satsningen varit tillräckliga för att bekosta ett utvecklingsarbete i projektform under ett par efterföljande år.

Det ska också sägas att det finns många kommuner som har tagit fram och infört lokala värdighetsgarantier utan prestationsersättning från Socialstyrelsen. Enligt enkäten till alla landets kommuner våren 2015 har 213 kommuner infört värdighetsgarantier medan endast 133 kommuner ansökt och beviljats ersättning för prestationen att ha infört minst tre lokala värdighetsgarantier. Detta kan ha sin förklaring i att man har haft pengar kvar från tidigare ansökningsomgångar, att, som nämnts ovan, beloppet för ersättning har varit så litet att det inte lönat sig att ansöka, eller att de garantier som kommunen tagit fram inte har godkänts av Socialstyrelsen och ansökan om ersättning inte beviljats.

Kommunerna som inte deltagit

Som myndigheten tidigare har redovisat i avsnittet om prestationsersättning har kommunernas intresse för att ta del av prestationsersättningar minskat under de fyra år som satsningen pågått. Det första året, 2011, var det 255 kommuner som ansökte och 252 som beviljades prestationsersättning. År 2014 ansökte 122 kommuner och 115 beviljades ersättning. Av alla de 290 kommunerna är det 22 som aldrig har ansökt om prestationsersättning. Därtill är det 11 kommuner som endast ansökte om det första fasta bidraget för förberedande arbete 2011. Av dessa 33 kommuner är det ingen som idag har värdighetsgarantier för äldreomsorgen. Det var 55 kommuner som ansökte bara vid ett eller två av ansökningstillfällena 2011. Några av dessa har infört garantier på egen hand, utan prestationsersättning från Socialstyrelsen.

Orsaker till sviktande intresse för prestationsersättning

Kriterierna för prestationsersättning har varje år varit utformade så att alla kommuner har kunnat söka. Som beskrivits tidigare i denna rapport, minskade kommunernas intresse för prestationsersättningarna under satsningens andra och tredje år (136 respektive 88 sökande kommuner) jämfört med det första året (255 sökande kommuner). Under det sista året steg antalet ansökningar igen, 122 kommuner, eller 42 procent, deltog. Eftersom intresset har minskat under satsningens gång är det intressant att reflektera kring orsakerna bakom det sviktande intresset.

Socialstyrelsen har i tidigare uppföljningsrapporter identifierat flera orsaker till att kommuner har avstått från att ansöka om prestationsersättning för lokala värdighetsgarantier. Några av kommunerna som inte har infört värdighetsgarantier uppger att de redan har service- eller kvalitetsdeklarationer som har samma innebörd för brukarna som värdighetsgarantier skulle ha haft. Andra kommuner uppger att de inte haft resurser att arbeta med värdighetsgarantier. Några kommuner har valt att prioritera ett mer övergripande värdegrundsarbete framför det detaljinriktade arbetet med värdighetsgarantier. För en mindre grupp kommuner har det varit ett politiskt ställningstagande att inte arbeta med värdighetsgarantier. De har valt andra sätt att arbeta med värdegrundsfrågor inom äldreomsorgen.

Andra orsaker har för en del kommuner varit de relativt korta utlysningstider för prestationsersättningarna, information om de efterfrågade prestationerna har kommit för nära i tid det datum som prestationen har behövt vara genomförd för att kommunerna ska kunna beviljas ersättning. Därtill har kraven på prestation utlysts år för år och kommunerna har därför bara kunnat planera för ett år i taget. Ytterligare en orsak till att många kommuner inte har kunnat ansöka om prestationsersättning är att de efterfrågade prestationerna inte har varit i fas med kommunernas projektplaner. För att kunna söka prestationsersättning har kommuner då, i vissa fall, varit tvungna att ändra sina projektplaner och forcera arbetet, vilket har gått stick i stäv mot Socialstyrelsens rekommendationer.

I den första vägledningen *Hur lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen kan utformas* [8], som publicerades 2011, betonade Socialstyrelsen att personalen, de äldre och deras företrädare i form av anhöriga och olika

organisationer behöver göras delaktiga i arbetet med värdegrundsgarantier och att garantierna sedan behöver förankras i alla led. Detta är tidskrävande processer. En majoritet av kommunerna har utgått ifrån och tagit stöd av Socialstyrelsens tidiga råd. När sedan kraven på prestationer för att få statsbidrag i form av prestationsersättning inte har matchat utvecklingstakten i kommunernas projektplaner, har det uppstått en dissonans mellan ansökningsvillkoren och Socialstyrelsens rekommendationer i de aktuella frågorna.

Otydligt vad prestationsersättning innebär

Uppföljningen har visat på ännu en förklaring till det minskande intresset för prestationsersättningarna. Det har framkommit att det inte har varit tydligt för alla som skulle ha kunnat ansöka om statsbidrag för lokala värdighetsgarantier vad det innebär att söka prestationsersättning. En del kommuner har till exempel varit osäkra på under vilken tidsperiod man kan använda prestationsmedlen och om de ska redovisa hur de har använt dem. En prestationsersättning beviljas när en önskvärd prestation är uppfylld, till skillnad från stimulansbidrag, som länge har varit den vanligaste formen av statsbidrag och som delas ut för att stimulera förändrings- och utvecklingsarbete. En prestationsersättning som betalas ut åtföljs inte av någon ekonomisk uppföljning eftersom kommunen i fråga redan förväntas ha haft omkostnader i samband med att prestationen utfördes. Detta ska jämföras med stimulansbidrag, där de som tilldelats medel måste förbruka erhållna medel inom en viss tid och sedan lämna en ekonomisk redovisning.

Slutsatser

Lokala värdighetsgarantier är ett frivilligt åtagande för kommunerna och en satsning för att omsätta äldreomsorgens nationella värdegrund i praktiken. Regeringen har avsatt 400 miljoner kronor för att stimulera kommunernas utvecklingsarbete med prestationsersättningar. Socialstyrelsen konstaterar att satsningen har haft ett brett genomslag, 268 av 290 kommuner, mer än 92 procent, har hittills tagit del av prestationsersättningar i någon fas. Kommunerna har kommit olika långt i sitt arbete och en övervägande majoritet av kommunerna har infört lokala värdighetsgarantier, medan andra fortfarande håller på att utforma garantier och några inte har deltagit i satsningen över huvud taget. De garantier som tagits fram är lokala, men det finns några typer av garantier som förekommer i de allra flesta kommuner. De kommuner som har inrättat garantier har ofta ett omfattande utvecklingsarbete bakom sig som har involverat många olika intressegrupper i arbetet.

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att fortlöpande, på nationell nivå följa upp och utvärdera vad värdighetsgarantierna innebär för kvaliteten i vård och omsorg. Det är dock svårt att redan nu bedöma hur värdighetsgarantierna konkret har påverkat för kvaliteten i vård och omsorg eftersom värdighetsgarantier är fortfarande ett relativt nytt begrepp och kommunernas erfarenheter i nuläget ger inte tillräckligt underlag för att genomföra en utvärdering. De första värdighetsgarantierna togs i bruk 2013 och då endast i en handfull kommuner. Därtill är kännedomen om värdighetsgarantier låg bland brukare och deras anhöriga.

När satsningen nu, efter fyra år, är avslutad kan Socialstyrelsen dra följande slutsatser:

Värdighetsgarantier utvecklar värdegrundsarbetet

Kommuner och verksamheter har redan innan införandet av en värdegrund för äldreomsorgen i SoL arbetat med värdegrundsfrågor inom äldreomsorgen och frågorna är sedan tidigare viktiga för personalgrupper och brukare. Kommunernas övergripande arbete med värdegrundsfrågor och utbildningar i värdegrund, som stimulerats av Socialstyrelsen i en parallell satsning, har påverkat kvaliteten i äldreomsorgen positivt. Personalgrupper och enhetschefer är nyckelpersoner för att tillgodose att den äldre får leva ett värdigt liv, känna välbefinnande och ha inflytande över de insatser som ges och hur de utförs. Socialstyrelsen bedömer att införandet av en lagfäst värdegrund och stimulering av arbete med frivilliga lokala värdighetsgarantier i många kommuner har bidragit till att stärka äldreomsorgens värdegrund på ett mer övergripande plan. Arbetet med värdighetsgarantier har i de flesta fall varit ett politiskt initiativ och den politiska drivkraften har satt äldreomsorgens nationella värdegrund högre upp på dagordningen och möjliggör att värdighetsfrågor kan genomsyra äldreomsorgens verksamheter. En återkommande reflektion i kommunernas lokala uppföljningar är att värdegrundsarbetet är en ständigt pågående process där de inblandade strävar efter att hela tiden förbättras. Arbetet med värdighetsgarantier har en liknande utvecklingsmekanism. När en kommun kan leva upp till en garanti är det

dags att utveckla nästa och försöka höja kvaliteten i äldreomsorgen ännu ett steg.

Prestationsersättningarna har saknat långsiktighet

Socialstyrelsen har konstaterat att kommunernas intresse för och möjligheter att ansöka om prestationsersättningar har avtagit över tid. Under satsningens första år, 2011, var 255 kommuner med och sökte prestationsersättning och i den sista ansökningsomgången, 2014, var det endast 122 kommuner som hade möjlighet eller ansåg sig ha anledning att söka ersättning. Det är 22 kommuner som hittills aldrig har varit med och sökt prestationsersättning.

Socialstyrelsen gör analysen att statsbidragen i form av prestationsersättning hade stor betydelse för kommunernas initiala arbete med värdighetsgarantier. Prestationsersättningarna har däremot inte varit lika betydande för kommunernas fortsatta arbete, då relativt få kommuner har tagit del av de medel som gjorts tillgängliga under satsningens andra och tredje år.

Värdegrundsfrågor och värdighetsgarantifrågor är levande i alla de kommuner som Socialstyrelsen har varit i kontakt med för uppföljningen, oavsett om de har sökt prestationsersättning under satsningens senare år eller inte. Dock drar Socialstyrelsen slutsatsen att satsningen skulle ha kunnat nå lite längre och kommunerna skulle ha kunnat ha mer gynnsamma förutsättningar för sitt utvecklingsarbete om prestationsersättningarna hade varit annorlunda utformade. När satsningen sattes igång 2011 fanns det ingen information om hur prestationsersättningarna var planerade och utformade. När kommunerna under satsningens första år utformade sina projektplaner visste de inte när de förväntades ha uppnått de olika utvecklingsstegen för att erhålla prestationsersättning. Socialstyrelsen kände heller inte till de förväntade prestationerna och det förväntade utvecklingstempot för respektive år. Myndighetens vägledning för kommunerna hade tyngdpunkten på att säkra kvaliteten och hållbarheten i utvecklingsarbetet genom att förankra arbetet i processer i flera led. Detta ledde sammantaget till att flera kommuner fick avstå från att ansöka om prestationsersättning medan andra valde att frångå och skynda på sin ursprungliga tidplanering för att ha chans att ansöka om ersättning. För bästa möjliga förutsättningar och följsamhet bland kommunerna hade regeringen behövt besluta om och informera om de olika förväntade stegen i sin satsning redan när arbetet inleddes 2011.

Svårigheter med att ha flera utförare

Kommuner som har flera olika utförare av äldreomsorg (både kommunala och enskilda) talar om svårigheter med att inrätta enhetliga värdighetsgarantier. Kommuner upplever att det är svårt att nå de enskilda utförarnas personalgrupper och enhetschefer med utbildning och information. På liknande sätt påtalar enskilda utförare som är verksamma inom flera olika kommuner samtidigt, att deras arbete kompliceras när kommunerna har olika garantier. Socialstyrelsen måste dock framhålla att det enligt socialtjänstlagen alltid är kommunen som ansvarar för kvaliteten i utförandet, oavsett vem eller vilka som utför tjänster inom den officiellt finansierade äldreomsorgen⁵. Därmed måste kommunen alltid kunna ställa samma krav på alla

⁵ Detta framgår bland annat av prop. 2005/06:115 s. 118 *Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre*.

utförare genom att utnyttja sina ledningssystem för säkerställande av kvalitet. Den enskilde äldres intressen och behov ska stå i centrum, inte utförarens. Det finns flera verktyg att använda, som till exempel utbildningsinsatser som särskilt inkluderar medarbetare och verksamhetsledare hos de enskilda utförarna, uppföljning av avtal med enskild utförare som har särskilt fokus på värdegrundsfrågor eller regelbunden kontroll av verksamheterna. Samtidigt vill Socialstyrelsen framhålla att det finns svårigheter med att använda lokala värdighetsgarantier för att omsätta värdegrunden i det praktiska arbetet i kommuner med flera olika enskilda utförare av äldreomsorg eller i situationer där utförare är verksamma i flera kommuner samtidigt. Kommuner och utförare av äldreomsorg har själva lyft fram möjligheten att ha värdighetsgarantier för respektive verksamhet istället för kommun. En annan möjlig lösning är att närliggande kommuner samarbetar och har gemensamma garantier.

Garantier riskerar att bli ett verkningslöst begrepp

Socialstyrelsen vill slutligen lyfta fram tre faktorer som riskerar att undergräva de positiva effekterna av att införa lokala värdighetsgarantier som ett led i att införliva den nationella värdegrunden:

- *Bristande information och kunskap bland brukare.* Brukare som saknar kunskap om att kommunen garanterar eller lovar vissa saker och brukare som saknar kapaciteten att ta till sig information om detta har inga särskilda förväntningar på sin kommun och vet inte vad de har rätt att efterfråga. För dem blir värdighetsgarantier ett verkningslöst begrepp. För att motverka att garantierna blir verkningslösa behövs mer riktade informationsinsatser till brukare och deras anhöriga. Till exempel kan detta ske vid flytt till särskilt boende eller i samband med att en hemtjänstinsats startas. Det behövs också kontinuerlig dialog med brukare och deras anhöriga om vad som är värdighet för dem, så att det som en kommun lovar faktiskt överensstämmer med brukarnas uppfattning av värdighet.
- *För vaga eller otydliga garantier.* De värdighetsgarantier som utformats av kommunerna är ibland anpassade till olika sorters verksamheter med olika utförare. Detta kan leda till att garantier presenteras i generella ordalag och ger löften som inte riktigt går att konkretisera. Tanken med lokala värdighetsgarantier är att de ska tydliggöra för den äldre och dennes anhöriga vad han eller hon kan förvänta sig. För att den äldre ska veta om kommunen lever upp till de utfästelser som görs eller inte, måste det tydligt framgå vad som utlovas. Annars fungerar inte värdighetsgarantierna som garantier och riskerar att bli ett tomt begrepp. För att motverka att värdighetsgarantierna blir ett tomt begrepp är det viktigt att följa upp och utvärdera hur garantierna fungerar i praktiken. Här spelar dialog med brukarna och även med personalen inom äldreomsorgen en viktig roll.
- *Bristande organisation av personalgrupperna.* Personalgrupper och verksamhetschefer är de som primärt omsätter de lokala värdighetsgarantierna. Socialstyrelsens uppföljning visar att det för många har upplevts som förlösande att få arbeta med och utbilda sig i värdegrundsfrågor på ett organiserat sätt. Samtidigt upplever delar av personalgrupperna och verksamhetsledarna en frustration över att inte ha förutsättningar att faktiskt

omsätta kunskapen i det praktiska arbetet. En avgörande faktor för en god uthållighet av värdegrundsfrågor är att äldreomsorgens personal bemöts med värdighet och har goda arbetsförhållanden. Negativa upplevelser av stress hos personalen i samband med att värdighetsgarantier introduceras eller värdegrundsfrågor diskuteras pekar snarare på brister i äldreomsorgens organisation än på brister i värdegrundsarbetet. Utan engagerade personalgrupper som upplever värdegrunden genomförbar utifrån de praktiska förutsättningarna blir värdighetsgarantier ett verkningslöst begrepp. Det finns inget enkelt svar på hur man bäst hanterar risken att värdighetsgarantier blir verkningslösa. Det handlar framförallt om att skapa goda arbetsförhållanden för personalen som ska omsätta värdegrunden i arbetet med brukarna. Några av pusselbitarna för att uppnå detta kan vara långsiktig bemanning, trygga anställningsvillkor och förutsägbarhet i planeringen, omstrukturering av arbetssituationen så att personalen kan ägna mer tid till kontakten med brukare och mindre tid till administration, dokumentation och förflyttning mellan brukare.

Kärt barn har många namn

Slutligen vill Socialstyrelsen framhålla att värdighetsgarantier för äldreomsorgen inte behöver vara begränsade till sitt namn för att uppfylla syftet att skapa en värdig tillvaro för äldre personer som får insatser enligt SoL. Som beskrivits i rapporten har många kommuner sedan flera år tillbaka arbetat med servicedeklarationer eller kvalitetsförklaringar för sin kommunala service och socialtjänst. Flera av dessa kommuner har deltagit i satsningen med lokala värdighetsgarantier, utformat och infört värdighetsgarantier och sedan valt att kalla dessa för deklarerationer eller förklaringar istället för garantier. Detta namnbyte förtar inte effekten av det som utlovas brukare och deras anhöriga, tvärtom kan det göra det enklare för medborgarna att förstå vad de kan förvänta sig av sin kommun eftersom alla utfästelser då finns samlade under samma benämningar. Vad kommunerna väljer att kalla sina utfästelser till medborgarna är av mindre vikt. Socialstyrelsen anser att det mest väsentliga är att äldreomsorgens värdegrund omsätts i praktiken och att kännedomen bland brukarna ökar.

Referenser

1. Socialstyrelsens allmänna råd om allmänna råd SOSFS 2012:3 om värdegrunden i socialtjänstens omsorg om äldre. Stockholm: Socialstyrelsen; 2012
2. Äldreomsorgens nationella värdegrund – ett vägledningsmaterial. Stockholm: Socialstyrelsen; april 2012
3. Utveckling av värdegrundsarbete inom äldreomsorgen. Stockholm: Socialstyrelsen; 2014
4. Lokala värdighetsgarantier – en vägledning med utgångspunkt från ansökningar om prestationsersättningar 2012. Stockholm: Socialstyrelsen; maj 2013
5. Artiklar med projektledare för lokala värdighetsgarantier på kunskapsguiden.se:
6. *Borgholm*: [http://www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/lokala-wardighetsgarantier/Sidor/Borgholm-satte-upp-garantier-gjorda-for-att-matas.aspx](http://www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/lokala-vardighetsgarantier/Sidor/Borgholm-satte-upp-garantier-gjorda-for-att-matas.aspx)
Laholm: <http://www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/lokala-wardighetsgarantier/Sidor/I-Laholm-marks-den-nationella-vardegrunden-i-vardagen.aspx>
Norrköping: <http://www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/lokala-wardighetsgarantier/Sidor/I-Norrkoping-ska-de-aldre-kanna-tryggheten-av-att-fa-saga-vad-de-tycker.aspx>
Västerås: <http://www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/lokala-wardighetsgarantier/Sidor/I-Vasteras-fokuserar-man-pa-den-unika-individen.aspx>
7. Filmer om kommuners arbete med lokala värdighetsgarantier på kunskapsguiden.se: <http://www.kunskapsguiden.se/aldre/Teman/lokala-wardighetsgarantier/Sidor/default.aspx>
8. Prestationsersättning till lokala värdighetsgarantier – lägesrapport 2012. Rapport. Stockholm: Socialstyrelsen; 2012
9. Hur lokala värdighetsgarantier inom äldreomsorgen kan utformas. Vägledning. Stockholm: Socialstyrelsen; 2011

Bilaga 1: Förteckning över kommuner som ansökt om prestationsersättning 2011-2014 samt beviljade belopp

Prestationsersättningar för arbete med lokala värdighetsgarantier 2011-2014

Siffran 0 indikerar att kommunen fått avslag på sin ansökan och ett streck indikerar att kommunen inte har ansökt.

Kommun	2011	2012	2013	2014	Utbetalade statsbidrag totalt
Ale	152 900	-	145 302	500 229	798 431
Alingsås	395 900	421 895	278 408	-	1 096 203
Alvesta	268 900	-	-	-	268 900
Aneby	152 300	72 335	-	155 162	379 797
Arboga	220 900	-	-	-	220 900
Arjeplog	133 700	48 713	48 466	-	230 879
Arvidsjaur	100 000	0	0	-	100 000
Arvika	358 200	362 288	0	784 170	1 504 658
Askersund	-	-	-	308 235	308 235
Avesta	312 900	-	-	-	312 900
Bengtstors	213 100	155 441	-	332 267	700 808
Berg	180 900	113 215	-	-	294 115
Bjurholm	33 700	49 570	-	-	83 270
Bjuv	197 600	-	-	-	197 600
Boden	334 300	331 690	-	-	665 990
Bollebygd	50 800	72 091	-	169 529	292 420
Bollnäs	357 200	-	-	-	357 200
Borgholm	224 500	-	175 476	382 420	782 396
Borlänge	471 500	-	-	-	471 500
Borås	907 100	1 133 498	-	-	2 040 598
Botkyrka	100 000	495 944	-	1 137 134	1 733 278
Boxholm	45 300	0	-	-	45 300
Bromölla	203 000	0	-	-	203 000
Bräcke	172 000	-	-	204 101	376 010
Burlöv	204 800	-	-	-	204 800
Båstad	157 600	-	-	-	157 600
Dals-Ed	140 600	-	-	-	140 600
Danderyd	360 600	-	-	805 068	1 165 668
Degerfors	190 600	-	42 851	271 403	504 854
Dorotea	100 000	-	-	-	100 000
Eda	100 000	-	-	-	100 000
Ekerö	217 800	-	114 206	-	332 006
Eksjö	265 000	230 959	-	498 661	994 620
Emmaboda	195 300	-	-	291 778	487 078
Enköping	398 000	420 671	-	-	818 671

Kommun	2011	2012	2013	2014	Utbetalade statsbidrag totalt
Eskilstuna	-	-	-	-	-
Eslöv	-	316 635	-	-	316 635
Essunga	150 200	70 132	-	150 722	371 054
Fagersta	222 100	172 944	114 125	372 755	881 924
Falkenberg	100 000	527 889	-	-	627 889
Falköping	-	412 960	-	-	412 960
Falun	524 200	606 344	603 266	1 323 320	3 057 130
Filipstad	220 400	0	-	-	220 400
Finspång	292 600	271 472	-	-	564 072
Flen	243 600	206 235	136 094	452 687	1 038 616
Forshaga	186 000	124 965	82 464	276 628	670 057
Färgelanda	-	-	-	-	-
Gagnef	180 100	-	-	-	180 100
Gislaved	323 100	-	-	-	323 100
Gnesta	169 700	-	-	224 123	393 823
Gnosjö	166 900	-	91 695	197 740	456 335
Grums	181 400	-	-	-	181 400
Grästorp	150 800	-	-	155 423	306 223
Gullspång	155 000	-	-	-	155 000
Gällivare	267 000	-	-	-	267 000
Gävle	797 500	-	650 749	2 141 710	3 589 959
Göteborg	3 308 200	4 480 505	-	9 444 524	17 233 229
Götene	202 400	147 486	-	324 169	674 055
Habo	55 600	-	-	-	55 600
Hagfors	243 600	202 074	-	-	445 674
Hallsberg	225 300	-	114 045	0	339 345
Hallstahammar	233 900	-	-	-	233 900
Halmstad	825 100	-	-	-	825 100
Hammarö	189 200	131 085	-	-	320 285
Haninge	429 500	-	-	1 119 572	1 549 072
Haparanda	83 200	-	-	-	83 200
Heby	222 200	-	-	-	222 200
Hedemora	235 900	0	-	-	235 900
Helsingborg	1 070 900	-	-	-	1 070 900
Herrljunga	177 300	0	-	-	177 300
Hjo	180 900	-	-	242 408	423 308
Hofors	199 500	138 551	-	-	338 051
Huddinge	519 600	-	603 388	1 390 975	2 513 963
Hudiksvall	420 800	452 616	298 680	976 164	2 148 260
Hultsfred	249 500	-	206 771	0	456 271
Hylte	191 900	128 515	84 807	266 179	671 401
Håbo	100 000	-	-	-	100 000
Hällefors	-	-	-	0	-
Härjedalen	119 000	-	-	-	119 000
Härnösand	327 300	324 346	-	-	651 646
Härryda	172 500	254 336	253 045	574 153	1 254 034
Hässleholm	441 800	635 474	419 348	1 366 159	2 862 781
Höganäs	323 900	-	-	-	323 900
Högsby	162 000	0	-	-	162 000
Hörby	100 000	-	59 704	-	159 704
Höör	210 800	-	-	-	210 800

Kommun	2011	2012	2013	2014	Utbetalade statsbidrag totalt
Jokkmokk	-	77 353	51 045	-	128 398
Järfälla	496 900	-	-	1 328 806	1 825 706
Jönköping	1 067 500	-	901 614	2 967 152	4 936 266
Kalix	264 200	0	-	-	264 200
Kalmar	581 000	-	-	-	581 000
Karlsborg	170 800	97 671	64 453	209 756	542 680
Karlshamn	-	-	139 254	-	139 254
Karlshamn	-	-	139 254	-	139 254
Karlskoga	-	-	-	-	-
Karlskrona	605 200	712 949	-	1 557 892	2 876 041
Karlstad	758 000	940 971	620 945	2 065 173	4 385 089
Katrineholm	100 000	-	139 254	-	239 254
Kil	189 500	128 637	127 984	284 725	730 846
Kinda	189 800	125 577	124 940	207 881	711 198
Kiruna	-	-	-	-	-
Klippan	236 400	191 915	0	-	428 315
Knivsta	158 000	-	-	189 904	347 904
Kramfors	307 500	-	-	-	307 500
Kristianstad	747 000	918 573	-	2 009 796	3 675 369
Kristinehamn	-	-	-	-	-
Krokom	205 600	0	-	309 280	514 880
Kumla	240 000	-	-	-	240 000
Kungsbacka	100 000	-	-	-	100 000
Kungsör	165 400	0	-	-	165 400
Kungälv	295 900	-	-	-	295 900
Kävlinge	257 300	-	-	519 036	776 336
Köping	325 400	312 963	311 375	689 871	1 639 609
Laholm	308 400	292 768	291 282	639 195	1 531 645
Landskrona	423 900	456 410	-	-	880 310
Laxå	161 800	-	-	-	161 800
Lekeberg	151 500	74 906	-	-	226 406
Leksand	100 000	0	137 790	437 537	675 327
Lerum	318 800	318 104	106 573	733 233	1 476 710
Lessebo	172 000	-	-	221 772	393 772
Lidingö	100 000	-	-	-	100 000
Lidköping	-	-	-	-	-
Lilla Edet	183 000	116 397	-	-	299 397
Lindesberg	-	-	-	-	-
Linköping	1 117 300	1 453 071	-	3 157 579	5 727 950
Ljungby	338 500	341 604	-	741 853	1 421 957
Ljusdal	-	-	-	-	-
Ljusnarsberg	152 300	73 682	-	148 372	374 354
Lomma	247 400	-	-	498 661	746 061
Ludvika	365 800	-	-	757 788	1 123 588
Luleå	100 000	-	-	-	100 000
Lund	708 900	-	582 096	1 951 022	3 242 018
Lycksele	216 000	-	-	-	216 000
Lysekil	246 200	204 154	134 721	454 777	1 039 852
Malmö	2 057 200	2 876 644	-	-	4 933 844
Malung-Sälén	-	-	-	-	-
Malå	132 500	-	-	0	132 500

Kommun	2011	2012	2013	2014	Utbetalade statsbidrag totalt
Mariestad	317 600	-	-	-	317 600
Markaryd	194 300	0	-	293 346	487 646
Mark	388 200	406 595	-	866 976	1 661 771
Mellerud	200 600	-	-	-	200 600
Mjölby	100 000	-	-	-	100 000
Mora	282 400	-	-	-	282 400
Motala	448 100	492 394	489 895	1 072 292	2 502 681
Mullsjö	151 200	-	48 138	156 207	355 545
Munkedal	196 500	-	0	297 264	493 764
Munkfors	147 800	67 072	-	147 327	362 199
Mölnadal	479 800	-	180 506	-	660 306
Mönsterås	220 600	170 496	112 510	370 404	874 010
Mörbylånga	216 600	162 907	162 080	361 000	902 587
Nacka	100 000	-	-	-	100 000
Nora	-	124 353	-	278 456	402 809
Norberg	153 100	-	-	-	153 100
Nordanstig	184 800	118 356	-	255 730	558 886
Nordmaling	100 000	-	-	-	100 000
Norrköping	1 039 100	1 330 431	877 949	2 856 135	6 103 615
Norrtälje	578 500	-	-	-	578 500
Norsjö	145 100	62 421	-	-	207 521
Nybro	293 800	274 164	180 921	584 079	1 332 964
Nykvarn	133 900	50 794	-	-	184 694
Nyköping	-	-	-	-	-
Nynäshamn	272 000	-	-	563 965	835 965
Nässjö	373 000	377 465	-	780 252	1 530 717
Ockelbo	158 300	-	52 257	164 044	374 601
Olofström	227 100	0	-	-	227 100
Orsa	169 600	97 304	96 810	214 720	578 434
Orust	234 000	192 527	-	-	426 527
Osby	221 400	174 045	-	-	395 445
Oskarshamn	325 500	-	0	-	325 500
Ovanåker	213 500	-	-	-	213 500
Oxelösund	209 300	-	-	-	209 300
Pajala	-	-	-	-	-
Partille	221 100	-	-	-	221 100
Perstorp	-	-	-	-	-
Piteå	416 800	0	-	-	416 800
Ragunda	69 400	-	-	-	69 400
Region Gotland	569 400	674 028	-	-	1 243 428
Robertsfors	165 100	90 205	-	-	255 305
Ronneby	353 600	-	0	0	353 600
Rättvik	228 100	180 165	179 251	-	587 516
Sala	289 000	265 964	-	-	554 964
Salem	173 700	-	73 095	-	246 795
Sandviken	413 900	440 132	437 897	983 739	2 275 668
Sigtuna	100 000	291 422	0	-	391 422
Simrishamn	-	321 653	-	-	321 653
Sjöbo	238 500	199 871	131 894	446 157	1 016 422
Skara	250 200	210 152	209 085	449 553	1 118 990

Kommun	2011	2012	2013	2014	Utbetalade statsbidrag totalt
Skellefteå	730 000	889 688	587 103	1 917 848	4 124 639
Skinnskatteberg	141 800	-	-	-	141 800
Skurups	202 500	145 895	145 154	312 153	805 702
Skövde	474 600	-	-	-	474 600
Smedjebacken	-	-	-	-	-
Sollefteå	325 400	313 208	206 686	651 211	1 496 505
Sollentuna	451 200	-	-	-	451 200
Solna	563 500	652 609	649 296	1 364 070	3 229 475
Sorsele	-	-	-	-	-
Sotenäs	204 300	-	-	307 974	512 274
Staffanstorps	218 500	-	-	-	218 500
Stenungsund	251 900	-	-	-	251 900
Stockholm	5 177 900	7 037 821	4 644 248	0	16 859 969
Storfors	140 000	-	-	-	140 000
Storuman	-	98 773	-	-	98 773
Strängnäs	328 700	-	-	-	328 700
Strömstad	-	-	-	-	-
Strömsund	136 400	-	-	406 452	542 852
Sundbyberg	311 400	-	-	611 245	922 645
Sundsvall	840 200	0	-	-	840 200
Sunne	230 200	-	-	-	230 200
Surahammar	100 000	-	-	-	100 000
Svalöv	-	-	-	270 097	270 097
Svedala	203 700	-	-	-	203 700
Svenljunga	188 700	-	-	-	188 700
Säffle	-	-	-	-	-
Säter	-	125 210	-	0	125 210
Sävsjö	203 700	148 098	97 729	315 810	765 337
Söderhamn	353 500	361 309	-	772 667	1 487 486
Söderköping	100 000	-	-	328 087	428 087
Södertälje	593 000	-	-	1 610 396	2 203 396
Sölvesborg	253 400	216 516	142 879	476 980	1 089 775
Tanum	217 900	-	0	350 552	568 452
Tibro	195 300	135 736	-	-	331 036
Tidaholm	215 600	162 907	54 578	347 417	780 502
Tierp	-	-	-	-	-
Timrå	234 400	0	64 050	-	298 450
Tingsryd	249 400	-	-	446 418	695 818
Tjörn	219 300	-	-	-	219 300
Tomelilla	220 800	-	-	-	220 800
Torsby	100 000	-	-	-	100 000
Torsås	-	-	-	-	-
Tranemo	203 400	147 119	146 372	-	496 891
Tranås	279 400	-	-	546 464	825 864
Trelleborg	433 300	475 381	-	-	908 681
Trollhättan	407 200	0	-	-	407 200
Trosa	171 200	102 689	-	-	273 889
Tyresö	315 200	322 388	-	766 146	1 403 734
Täby	521 200	-	-	1 412 395	1 933 595
Töreboda	181 900	114 806	75 760	240 057	612 523
Uddevalla	540 900	-	629 204	1 373 996	2 544 100

Kommun	2011	2012	2013	2014	Utbetalade statsbidrag totalt
Ulricehamn	308 300	294 237	194 167	-	796 704
Umeå	735 000	-	-	2 038 268	2 773 268
Upplands-Bro	205 400	-	99 506	350 029	654 935
Upplands Väsby	-	-	-	-	-
Uppsala	1 206 000	1 586 970	1 047 239	3 504 212	7 344 421
Uppvidinge	100 000	129 494	0	275 060	504 554
Vadstena	183 300	116 765	77 053	-	377 118
Vaggeryd	201 500	142 590	-	-	344 090
Valdemarsvik	-	-	-	-	-
Vallentuna	233 900	-	-	468 883	702 783
Vansbro	-	-	-	-	-
Vara	244 800	-	-	-	244 800
Varberg	577 900	682 963	679 496	1 516 359	3 456 718
Vaxholm	-	-	-	-	-
Vellinge	311 400	310 883	-	-	622 283
Vetlanda	340 900	338 054	113 257	-	792 211
Vilhelmina	170 200	-	-	-	170 200
Vimmerby	240 900	-	-	-	240 900
Vindeln	161 800	86 044	-	-	247 844
Vingåker	174 900	105 015	69 299	234 311	583 525
Vårgårda	172 600	-	102 899	233 005	508 504
Vänersborg	411 600	447 230	-	963 626	1 822 456
Vännäs	100 000	-	-	-	100 000
Värmdö	257 300	-	-	540 195	797 495
Värnamo	379 700	-	-	-	379 700
Västervik	452 300	499 126	-	-	951 426
Västerås	1 084 200	1 406 683	-	3 158 362	5 649 245
Växjö	581 800	834 977	-	-	1 416 777
Ydre	135 500	-	-	-	135 500
Ystad	-	402 067	-	-	402 067
Åmål	233 700	187 509	186 557	398 616	1 006 382
Ånge	210 700	-	-	-	210 700
Åre	171 400	-	0	206 361	377 761
Årjäng	-	-	-	-	-
Åsele	39 700	-	-	-	39 700
Åstorp	191 000	128 270	-	-	319 270
Åtvidaberg	204 600	-	99 345	-	303 945
Älmhult	242 300	-	131 087	-	373 387
Älvdalen	172 600	102 322	67 522	223 078	565 522
Älvkarleby	177 400	-	-	-	177 400
Älvsbyn	87 500	121 905	121 286	257 820	588 511
Ängelholm	461 500	516 995	173 207	1 111 996	2 263 698
Öckerö	191 500	-	-	-	191 500
Ödeshög	149 600	-	-	-	149 600
Örebro	1 027 500	1 296 895	855 819	2 781 428	5 961 642
Örkelljunga	183 900	117 989	-	-	301 889
Örnsköldsvik	100 000	-	-	-	100 000
Östersund	463 500	647 346	427 183	1 392 281	2 930 310
Österåker	286 600	-	-	653 301	939 901
Östhammar	289 000	267 065	176 236	580161	1 312 462

Kommun	2011	2012	2013	2014	Utbetalade statsbidrag totalt
Östra Göinge	213 700	-	-	-	213 700
Överkalix	146 500	-	-	-	146 500
Övertorneå	155 000	77 721	77 326	158 819	468 866
Utbetalade statsbidrag totalt	23 500 000	58 798 100	23 630 046	96 000 000	254 227 553

Bilaga 2: Förteckning över kommuner som har ansökt om prestationsersättning 2014 samt beviljade belopp

Mottagare 2014	Beviljat belopp (kronor)
Ale	500 229
Aneby	155 162
Arvika	784 170
Askersund	308 235
Bengtstors	332 267
Bollebygd	169 529
Borgholm	382 420
Botkyrka	1 137 334
Bräcke	204 010
Danderyd	805 068
Degerfors	271 403
Eksjö	498 661
Emmaboda	291 778
Essunga	150 722
Fagersta	372 755
Falun	1 323 320
Flen	452 687
Forshaga	276 628
Gnesta	224 123
Gnosjö	197 740
Grästorp	155 423
Gävle	2 141 710
Göteborg	9 444 524
Götene	324 169
Haninge	1 119 572
Hjo	242 408
Huddinge	1 390 975
Hudiksvall	976 164
Hylte	266 179
Härryda	574 153
Hässleholm	1 366 159
Järfälla	1 328 806
Jönköping	2 967 152
Karlsborg	209 756

Mottagare 2014	Beviljat belopp (kronor)
Karlskrona	1 557 892
Karlstad	2 065 173
Kil	284 725
Kinda	270 881
Knivsta	189 904
Kristianstad	2 009 796
Krokom	309 280
Kävlinge	519 036
Köping	689 871
Laholm	639 195
Leksand	437 537
Lerum	733 233
Lessebo	221 772
Linköping	3 157 579
Ljungby	741 853
Ljusnarsberg	148 372
Lomma	498 661
Ludvika	757 788
Lund	1 951 022
Lysekil	454 777
Markaryd	293 346
Mark	866 976
Motala	1 072 292
Mullsjö	156 207
Munkedal	297 264
Munkfors	147 327
Mönsterås	370 404
Mörbylånga	361 000
Nora	278 456
Nordanstig	255 730
Norrköping	2 856 135
Nybro	584 079
Nynäshamn	563 965
Nässjö	780 252
Ockelbo	164 044
Orsa	214 720
Sandviken	983 739
Sjöbo	446 157
Skara	449 553
Skellefteå	1 917 848
Skurup	312 153
Sollefteå	651 211
Solna	1 364 070

Mottagare 2014	Beviljat belopp (kronor)
Sotenäs	307 974
Strömsund	406 452
Sundbyberg	611 245
Svalöv	270 097
Sävsjö	315 810
Söderhamn	772 677
Söderköping	328 087
Södertälje	1 610 396
Sölvesborg	476 980
Tanum	350 552
Tidaholm	347 417
Tingsryd	446 418
Tranås	546 464
Tyresö	766 146
Täby	1 412 395
Töreboda	240 057
Uddevalla	1 373 996
Umeå	2 038 268
Upplands-Bro	350 029
Uppsala	3 504 212
Uppvidinge	275 060
Vallentuna	468 883
Varberg	1 516 359
Vingåker	234 311
Vårgårda	233 005
Vänersborg	963 626
Värmdö	540 195
Västerås	3 158 362
Åmål	398 616
Åre	206 361
Älvdalen	223 078
Älvsbyn	257 820
Ängelholm	1 111 996
Örebro	2 781 428
Östersund	1 392 281
Österåker	653 301
Östhammars	580 161
Övertorneå	158 819
Totalt	96 000 000

Bilaga 3: Kommuner som har infört lokala värdighetsgarantier, enligt Socialstyrelsens enkät 1 mars 2015

Kommuner med lokala värdighetsgarantier den 1 mars 2015			
Ale	Falkenberg	Hylte	Lekeberg
Alingsås	Falun	Hällefors	Leksand
Alvesta	Filipstad	Härnösand	Lerum
Aneby	Finspång	Härryda	Lessebo
Arboga	Flen	Hässleholm	Lilla Edet
Arjeplog	Forshaga	Hörby	Linköping
Arvika	Gnesta	Järfälla	Ljungby
Askersund	Gnosjö	Jönköping	Ljusnarsberg
Bengtstors	Gotland	Kalmar	Lomma
Berg	Grums	Karlsborg	Ludvika
Bjuv	Grästorp	Karlshamn	Luleå
Boden	Gullspång	Karlskrona	Lund
Bollebygd	Gävle	Karlstad	Lycksele
Bollnäs	Göteborg	Katrineholm	Lysekil
Borgholm	Götene	Kil	Malmö
Borås	Habo	Kinda	Malå
Botkyrka	Hagfors	Kiruna	Mariestad
Bräcke	Hallsberg	Klippan	Mark
Båstad	Hallstahammar	Knivsta	Markaryd
Dals-Ed	Halmstad	Kristianstad	Motala
Danderyd	Hammarö	Krokom	Mullsjö
Degerfors	Heby	Kungsör	Munkedal
Ekerö	Hedemora	Kungälv	Munkfors
Eksjö	Helsingborg	Kävlinge	Mölnadal
Emmaboda	Hjo	Köping	Mönsterås
Enköping	Hofors	Laholm	Mörbylånga
Essunga	Huddinge	Landskrona	Nacka
Fagersta	Hudiksvall	Laxå	Nora

forts. kommuner med lokala värdighetsgarantier den 1 mars 2015.

Norberg	Sollefteå	Tomelilla	Västerås
Nordanstig	Sollentuna	Tranemo	Växjö
Nordmaling	Solna	Tranås	Ystad
Norrköping	Sotenäs	Trelleborg	Åmål
Norsjö	Staffanstorps	Trollhättan	Ånge
Nybro	Stenungsund	Trosa	Åre
Nykvarn	Stockholm	Tyresö	Åtvidaberg
Nynäshamn	Storfors	Täby	Älmhult
Nässjö	Strängnäs	Töreboda	Älvdalen
Ockelbo	Strömsund	Uddevalla	Älvkarleby
Orsa	Sundbyberg	Ulricehamn	Älvsbyn
Orust	Sundsvall	Umeå	Ängelholm
Osby	Surahammar	Upplands Väsby	Ödeshög
Ovanåker	Svalöv	Upplands-Bro	Örkelljunga
Oxelösund	Svedala	Uppsala	Österåker
Piteå	Svenljunga	Uppvidinge	Östhammar
Robertsfors	Säter	Vadstena	Östra Göinge
Ronneby	Sävsjö	Vallentuna	Övertorneå
Rättvik	Söderhamn	Vara	
Sala	Söderköping	Varberg	
Salem	Södertälje	Vetlanda	
Sandviken	Sölvesborg	Vimmerby	
Sigtuna	Tanum	Vindeln	
Sjöbo	Tibro	Vingåker	
Skara	Tidaholm	Vänersborg	
Skellefteå	Timrå	Värmdö	
Skinnskatteberg	Tingsryd	Värnamo	
Skurup	Tjörn	Västervik	

Bilaga 4: Obligatoriska frågor för kommunernas lokala uppföljning

Redovisning av resultat för kommunens lokala uppföljning

För att beviljas prestationsersättning måste kommunen utöver att ha infört lokala värdighetsgarantier, också ha redovisat resultatet av sin uppföljning. För att kunna godkännas som prestation måste uppföljningen kunna besvara nedanstående frågor.

- 1. Vilka särskilda informationssatsningar har kommunen genomfört? Vad har de resulterat i?**
- 2. Hur uppfattas garantierna av brukarna och deras anhöriga? (Brukare och anhöriga måste tillfrågas för uppföljningen.)**
Exempel på frågor: Är värdighetsgarantierna kända bland brukare och deras anhöriga? Har kommunen haft några särskilda informationssatsningar? Upplever de att garantierna resulterat i någon förändring av äldreomsorgens insatser till brukarna? Vad anser brukarna och deras anhöriga om de lokala värdighetsgarantierna som företeelse? Anser brukarna och deras anhöriga att garantierna har tillfört ett mervärde i äldreomsorgen?
- 3. Hur uppfattas garantierna av personalen inom äldreomsorgen?(Personalgrupperna måste tillfrågas för uppföljningen)**
Exempel på frågor: Hur har garantierna påverkat arbetssituationen? Upplever personalen att de gör ett sämre eller ett bättre arbete med garantierna?
- 4. Hur många äldre omfattas av de lokala värdighetsgarantierna? Ange antal.**
- 5. Hur många personer har åberopat lokala värdighetsgarantier i klagomålsärenden sedan garantierna infördes?**
- 6. Hur har kommunen hanterat klagomålen?**
- 7. Planerar kommunen att göra några förändringar med anledning av den lokala uppföljningen? Om ja, vilka?**
- 8. Har de lokala värdighetsgarantierna orsakat missförhållanden eller andra oväntade negativa effekter?**
Exempel på frågor: Finns det exempel på garantier som i praktiken är

verkningslösa? Finns det exempel på garantier som lett till att enskilda fått mer självbestämmande som i sin tur orsakat en ovärdig situation?

9. Har de lokala värdighetsgarantierna införlivats i kommunens kvalitetsledningssystem?